

3. Василенко В. А. Юридична лінгвістика: співвідношення мови та права. *Правова наука і державотворення в Україні в контексті інтеграційних процесів*: матеріали XV Міжнар. науково-практ. конф. Суми : СФ ХНУВС, 2024. С. 271–273.

4. Мінченко О. В. Загальнотеоретичні та методологічні засади системи юридико-лінгвістичних знань : монографія. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. 382 с.

5. Дихта Н. М., Явдошук А. А. Юридична лінгвістика: співвідношення мови та права. *Актуальні питання у сучасній науці, Серія “Право”*. 2023. Випуск № 5. (11). С. 239–246.

6. Прадід Ю. Ф. Юридична лінгвістика в Україні: здобутки і перспективи. *Мовознавство*. 2011. № 2. С. 31–37.

Демченко Володимир Миколайович,
доцент кафедри державного управління і
місцевого самоврядування Херсонського
національного технічного університету,
кандидат філологічних наук, доцент

КОНФЛІКТИ В МОВІ ПРАВА

Апріорі мова права (юридичний субстиль мови) має концептуальне значення для українського державотворення, адже нею оформлено численні закони, кілька кодексів і відповідні підзаконні акти. Відомо (і це не є секретом), що перші українські державні акти – від початку 90-х років ХХ сторіччя – просто перекладалися з російської, адже то мова, по-перше, імперського права ще від царської імперії, а по-друге – рідна мова більшої частини укладачів тих актів (тобто материнська, незважаючи на етнічну паспортну ознаку особи), по-третє – мова навчання й роботи тих укладачів, тобто засвоєні й упроваджені ними терміни. Ну й, насамкінець, так було легше і швидше.

Можливо, то була об’єктивна ситуація: ми вже чудово

розуміємо, що контроль із боку московських кураторів тоді був об'єктивною реальією, адже імперія без кровопролиття не могла відпустити Україну з-під свого впливу. Доказ маємо сьогодні: лише 2014 року наша країна з-під нього почала виходити, і відразу почалося кровопролиття. І тому аж надто абсурдним є приклад від 2015 року, коли українські юристи знову показали себе сателітами московської метрополії, ухваливши термін «поліцейський». Дивно, що наукова громада особливої уваги на це не звернула, зауваживши лише, що прикметникова назва представника певної професії – це порушення законів (правил) української мови.

Отже, Закон України «Про національну поліцію» [1] потребував головного терміна, яким у поліції російської імперії був і в сучасній російській федерації є відповідник «поліцейський», що як і «пожежний» є абсурдом у мові (лінгвістичним казусом), адже має прикметникову природу (тобто відповідає на питання «який», а не «хто»). Така традиція була ще в князівському дворі, де існували «ловчий», «мостівничий», і далі – «городовий» тощо. Не будемо аналізувати давню практику, повернемося до нашого сьогоднішнього, де українська влада лише 2015 року дійшла до потреби ввести термін «поліція» замість революційного від 1917 року «міліція», що позначав озброєний тимчасовий загін, який стежить за порядком, а в умовах первинного більшовицького режиму – і за виявленням «контрреволюціонерів» («ворогів народу» тощо). Поліція ж має головною функцією забезпечення спокою громадян, тобто запобігання порушенню цього спокою. Для прикладу – мусить зупинити нічного мотоцикліста чи автомобіль без глушника, чи гамірну компанію людей, які заважають громадянам відпочивати у своїх домівках.

Укладачі того Закону, звісно, дискутували з приводу основного терміна, маючи два замітники – «поліцай» (як у германських країнах) і «поліціант» (у Польщі), проте перший

асоціювався в них із германською окупацією від 1941 року, а другий, певно, був для них несерйозним у термінологійному вимірі. Гадаємо, що це аргументи представників старшого покоління, адже молодше таких асоціацій не має. Тобто за бажання можна визначити, хто був у цій групі укладачів. Також вони за інерцією зважали на реакцію електорату, зокрема донбасівського та кримського, який уже як рік був не українськими громадянами й жодної політичної ваги не складав. До того ж умовний Кивалов із колегами залишалися під впливом російської традиції в юриспруденції: скопіювали її (хоч і запізно) в перейменуванні міліції на поліцію (формально – без зміни сутності) разом із терміном «поліцейський», який до того ж функціював лише в росії.

І тут маємо навести найцікавіший факт, який здобувається з Інтернету, коли зацікавитися відповідниками цього терміна в інших країнах. Бачимо одностайний вибір слов'янських законодавців: болгарські декларували «поліцай», словацькі – «поліцайт», боснійські – «поліцајак», македонські – «поліцаец», сербські та хорватські – «поліцајак», подібне й в естонських («поліцайник») і навіть у казахстанських («поліцей»). Тобто вони на російську традицію не зважали. І навіть білоруські законодавці ввели «поліц'янт» (на кшталт польського «поліціант»), хоча вважаються більшим сателітом росії, ніж Україна. Маємо ще приклади з інших країн: у латвійців – «поліцист», у литовців – «поліцинінкас», у чехів – «поліциста», у словенців – «поліцист», у сакартвельців – «поліцієлі», в узбеків – «поліціячі».

Отже, в умовах уже розпочатої війни проти нашої держави українські вчені-юристи вибрали дуже важливий для життя суспільства термін, запозичивши його безпосередньо у ворога, адже більше ні в кого такого терміна немає. Насмілимося назвати цей вибір злочинним, адже це порушення не лише мовних норм, а й моральних, а також державницьких, оскільки такі чинники гальмують процес входження України в європейський

демократичний простір, і таке блокування є головним завданням російської воєнної агресії.

Ми вже неодноразово писали, що Закон України 2019 року «Про забезпечення функціонування української мови як державної» має положення-вимогу застосування мови відповідно до українського правопису та вживання замість іншомовних слів питомих українських [2]. Тому наведену вище одиницю «поліцейський» потрібно однозначно назвати запозиченою з російської мови й відповідно до Закону 2019 року категорично прибрати з української. І це сьогодні можна зробити миттєво й безболісно, бо доводиться виправляти ситуацію заміною на сполуку «працівник поліції», що має дещо ширшу семантику, зокрема на позначення всіх працівників – атестованих і неатестованих. Гадаємо, набагато важче було змінити назву морського порту «Южний» на «Південний», адже вона входить до міжнародних мап і документів. Але це зробили швидко на початку війни.

Отже, можна зазначити, що мова права має первинне значення серед усіх мовних стратів державної мови (стилів, форм), адже нею пишуться закони, а її помилки (на кшталт «спір», «виклики», «публічно-правовий», «поліцейський») кодифіковані в державних документах, чим порушують уже мовні закони.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#text>

2. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VII. *Liga 360*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t192704?an=1&ed=2022_04_21